DESCRIPTIO
NUMISMATIS.

NUMISMA
HIERONYMI EQUITIS ODAM
E X
MUSEO VICTORIO
PROLATUM.

ROMAE

Ex Officina Typographica
Joannis Zempel Apud Montem Jordanum
Anno Rep. Sal. cIↃ. IↃ. cc. xlii.

PRÆSIDUM FACULTATE.

Sum ex iis, qui mirer antiquos, non tamen, ut quidam, temporum noſtrorum ingenia deſpicio. Neque enim quaſi laſſa, & effœta natura, nihil jam laudabile parit.

Plinius Epiſtolarum Lib. vi. Epiſt. xxi.

Sic ora ferebat. Virgil. Lib. III. Æneid.

Imprimatur.

Si videbitur Rm̃o Pat. Mag. Sac. Pal. Apoſt.

F. M. de Rubeis Archiep. Tarſi Viceſg.

Imprimatur.

Fr. Aloyſius Nicolaus Ridolfi Mag. Sac. Pal. Apoſt. Ord. Præd.

DE-

DESCRIPTIO NUMISMATIS
HIERONYMI EQUITIS ODAM.

MEMORIAE (1) ornatiſſimi, atque amiciſſimi viri HIERONYMI EQUITIS ODAM æquum eſt tandem aliquando parentare æreo numiſmate, quo jacturam noſtram quodammodo inſtaurare poſſimus. Promiſimus illud ſane in perbrevi elogio, quod raptim elucubravimus, ſtatim ab obitu ipſius, vulgavimuſque in Indice poſt Hiſtoriam Sanctorum VII. Dormientium digeſto (2), ut quantocyus pateret noſtri mœroris occaſio, & peregre degentibus innoteſceret etiam, quanti facienda ſit VIRTUS (3),

atque

(1) Gemma anularis, quæ hoc loci ſectum ſculptilem ornat, & *Minervam* exprimit operis Etruſci rei ſitii, illuſtrata a nobis in Animadverſionibus ad Lamelliam eruditiſſimam *Muſei Victorii*, edita nuper ſuperiori ex eadem hac Typographia Zempeliana.

(2) Illud Opuſculum conſignatum Typis novis Paginis notum, pene abſolutum erat, quando è vivis exceſſit Ille. Heu! tranſitu inopinato, & nimis importuno.

(3) VIRTUS *omnis tribus in rebus fere vertitur*, ait Cicero. Lib. II. *De Officiis* pag. 995. *Quarum una eſt in perſpiciendo quid in quoque ſit verum, ſinceumque ſit, quid conſentaneum cuique; quid conſequens, ex quo quæque gignantur, quæ cujuſque rei cauſſa ſit. Alterum cohibere motus animi turbatos, quos Græci* πάθη *nominant; appetitionesque, quas illi* ὁρμὰς, *obedientes efficere rationi. Tertium, iis quibuſcum congregemur, uti moderate, & ſcienter, quorum ſtudiis, ea quæ natura deſiderat, expleta, cumulataque habeamus* &c.

Idem in *Paradoxis*, pag. 118. *Niſi ſis inſanus, niſi ſis quantum vis* VIRTUS *habeat nomen tantum* VIRTUTIS *uſurpas, quid ipſa valeat, ignoras* &c.

Vid. Plato in *Menone*. Dialog. & alibi.

Lucius Annæus Seneca. *Epiſtolarum* Libro XX. Ep. I. ſive Epiſtola CXIII. ad *Lucilium* dicit, explicat, atque irridet Pythagoreum ſcitum, ſive doctrinam Stoicorum, qui VIRTUTES animalia eſſe arbitrabantur, ac ſitio deerabant. Sed amoto ludo ineptæ, atque obſoletæ hujus quæſtionis, VIRTUTUM OMNIUM PRETIUM IN IPSIS EST, ut inquit idem Seneca *Epiſtolarum* Libro XI. Ep. V. ſive alias Epiſtola LXXXI.

atque AMICITIA (1), apud non nullos, hoc item tempore æqua lance penſari.

Unum vero, quod imaginibus (2), atque hiſce numiſmatibus (3) vincendum contenderunt veteres, & nos item pro modulo noſtro tentamus, ac ſtudemus, probe eſt duratio in ævum illorum virorum maxime, qui aliquo genere laudis clari, perpetuitatem quoque ſibi promeruerunt. Principium enim, & finis humanæ vitæ, adeo ſunt proximi, ut quævis hominum ætas longius

(1) Plaut. in Trinum. Act. III. Sc. I. *Nimium difficile' ſt reperire amicum ita ut nomen cluet.*

Plura vero habet Cicero in Libro *de Amicitia*, e quo multa Caſſiodorus deſcripſit in ſuo, periit *de Amicitia*. Ait igitur præ ceteris in Prologo. AMICITIA *eſt divitibus pro gloria, pauperibus pro cenſu, exſulibus pro patria, inbecillibus pro virtute, pro medicina ægrotis*, MORTVIS PRO VITA. Verba autem Ciceronis hæc ſunt. *Quocirca & abſentes adſunt, & egentes abundant, & imbecilli valent, & (quod difficilius dictu eſt)* MORTVI VIVVNT. Vide pag. 486 Adde *Philippica* IX. pag. 785. VITA ENIM MORTVORVM IN MEMORIA VIVORVM EST POSITA.

(2) Lactantius Firmianus, *De Origine errorum*. Cap. II. *Omnium fingendarum ſimilitudinum ratio*, ſed hic plena ad rem de qua agimus, idcirco ab *hominibus inventa eſt, ut poſſit eorum memoria retineri, qui vel morte ſubtracti, vel abſentia fuerant ſeparati &c.*

Alia, quæ ad hæc ſpectare poſſunt, adtigimus in notis ad Hiſtoriam SS. Septem Dormientium Cap. VIII. pag. 82. ſed & pag. 87. ubi de Pictura. Ea vero, ut iterum edant Lectores, digito monſtramus, & nobis rem gratiſſimam e‑bique fortaſſe non inutilem facturos pollicemur.

(3) Eſt a vetuſtate petitus mos cudendi Nomiſmata, ut res geſtæ Principum, & Virorum illuſtrium imagines in poſterorum memoria perſeverent. Tertio ab hinc ſæculo & ultra renovatus creditur a Victore Piſano, ſive *Piſanello*, quemadmodum illum appellat Georgius Vaſarius (*Vite de' Pittori &c.* Parte II. pag. 417. Edit. del Torrentino in Firenze. MOL.) fortaſſe, quod tunc temporis junior eſſet; ita enim in Italia nos genere conſuevimus, ut quem alieni blandimur, decurtato vocabulo utamur. Exemplum adjecimus in Animadverſ. ad Lentulum noſtrum *Muſ. Vict.* pag. . Aliud in *Diſſert. Glyptograph.* p. 82. Aliaque facile deſcriberentur, ſi deeſſet otium, & operæ pretium eſſet. Sunt elatorum virorum nomiſmata eodem Piſano artifice, quæ ſignata ſunt nomine ſui auctoris, non reperiri communis opinio eſt, ita ut non nulla illius ætatis quæ anonyma ſunt, ipſi plerumque adtribuere inſpicimus, quamvis alterius artificis opus.

De quibuſdam autem numiſmatibus noſtri ejuſque ævi videndus Raphaël Fabrettus in Syntagmate de Columna Trajani, Cap. VI. pag. 168.

gius producta (1), brevis admodum cenſenda ſit, cum æternitate, quæ omnes manet, comparata. Quid autem perennius æreo numiſmate? Quodnam elogium præſtantiſſimis viris magis conveniens, & ipſius numiſmatis brevitate poteſt excogitari elegantius? Si tamen ſactis reſpondeat ad amuſſim emblema cum lemmate (2), neque unum ab altero vagari, uti aliquando accidit, deprehendatur. In componendo eodem, utrumque ita cohærere arbitrati ſumus, ut Deſcriptionem hanc edere in lucem minime dubitaverimus.

In parte anteriori imago, de more oblique

B expreſ-

[1] Loquit Horatius Flaccus. *Satyrarum* Lib. II. Ecloga VI.

Vive memor quam ſis ævi brevis &c.

Et *Carminum*. Lib. I. Ode IV.

Vitæ ſumma brevis ſpem nos vetat inchoare longam.

Cicero in Oratione ad Quirites pro Cajo Rabirio perduellionis reo. pag. 490. *Exiguum nobis vitæ curriculum natura circumſcripſit, immenſum gloriæ &c.* Tribuitur vero hæc ſententia Catoni Cenſorio, ex *Carmine de Moribus* excerpta. *Vita humana prope uti ferrum eſt. Ferrum ſi exerceas, conteritur; ſi non exerceas, tamen rubigo interficit. Itidem homines exercendo videmus conteri. Si nihil exerceas, inertia, atque torpedo plus detrimenti facit, quam exercitatio.* Vide Antonii Riccobuoni Rhodigini *Commentarium de Hiſtoria*, cum *Fragmentis &c. M. Porcii Catonis Cenſorii*, & aliorum. Edit. Venet. in 8. An. MDLXVIII. pag. 76. a tergo. Eamdem, præclaræ veritatis ſententiam, nuncupat Aulus Gellius, *Noctium Atticar.* Lib. XI. Cap. II. Quare Plautus in *Moſtellaria*. Act. III. Scena II.

Vita quam ſit brevis ſimul cogitato,

Salluſtium autem, ac Theophraſtum loco ſe minime diſſentire de vitæ humanæ brevitate, ſeu longitudine apposite declarat eleſiſſime Vir Petrus Victorius Lib. XI. *Variarum Lectionum*. Cap. X. pag. 123. & ſeq. Demum Cicero Lib. II. de Offiiis pag. 453. *Quæ vero ætas longa? aut quid omnino homini longum? Nonne modo pueros, modo adoleſcentes in curſu, a tergo inſequens, nec opinantes aſſequuta eſt ſenectus? Sed quia ultra nihil habemus, hoc longum dicimus &c.* Plura ſatis habes Seneca in Opere de *Brevitate Vitæ* inſcripto.

[2] Lemmata, quæ numiſmatibus accommodentur, ut facili negotio, atque ictu oculi convenire emblematibus ibidem expreſſis judicentur, pronuntiarique poſſis, optimo jure Plautinum illud ſitum in *Pſeudolo*, Act. I. Sc. I. exterqueri ſoleat.

Has quidem pol credo, niſi Sibylla legerit,

Interpretari alium poſſe neminem.

Sive illud ejuſd. in *Pœnulo*, Act. I. Sc. II.

- - - - - - - - *Oedipo*

Opus conjectore eſt, qui Sphyngi interpres fuit,

expreſſa eſt (1), his literis in ambitu apte diſpoſitis: HIERON. ODAM. ROM. EQ. ORD. CONSTANTIN. videlicet *Hieronymus Odam Romanus* (2), *Eques Ordinis Conſtantiniani* (3). Ad ima colli legitur. MEM. RESTIT. F. EQ. V. hoc eſt: *Memoriam reſtituit*. Siglæ autem, quæ ſequuntur nomen exprimunt Auctoris ipſius numiſmatis, & hujuſce deſcriptionis. In poſtica numiſmatis, illo eodem lemmate ab Ovidio deſumto, uſi ſumus (4), quod in

(1) Ita plerumque in vetuſtiſſimis nummis Etruſcorum, Græcorum, Romanorum, aliorumque, & in aliis medii ævi, tum Principum, tum etiam virorum illuſtrium; immo in aliis pariter infimæ, ac poſtremæ ætatis. Minor enim eſt numerus eorum, tam veterum, quam recentiorum, qui plenam imaginem exhibent, ac præſeferunt. Ii, quibus non datur ipſos nummos, ea numiſmata pertractare, adeant editores eorumdem, qui etiam ſi per claſſes diſtribuuntur, plurimi numero ſunt.

Idem fere obſervandum in gemmis, quarum illæ, quæ Imagines Deorum gentium, vel Principum, vel aliorum, qui ſuam effigiem poſteris reliquere exſculptam, plerumque dimidiam ipſorum faciem oſtendunt. Illud idem egunt veteriorum exemplo ſculptores gemmarum noſtræ ætatis, quorum nomina, poſt enumeravit ac quintes, recenſuimus in *Diſſertat. Glyptograph.* Cap. XXVI. pag. 92. & ſeqq. Item pag. 147. Agunt quoque cælatores numiſmatum, quorum nomina juſta debimus.

(2) Vidimus aliquando Diploma membranaceum, datum ex CAPITOLIO *An. ab Urbe condita.* cIↃ.IↃ.cccc.LXXXIII. *Ab Urbe autem redemta.* cIↃ.IↃ.cc.LXX. *Idibus Maii*. Quo Hieronymus Eques Odam, inter Patritios Romanæ Urbis cooptatus fuit; Conſervatoribus ANTONIO CARDELLIO. MARCH. VIRGILIO CRESCENTIO. NICOLAO PLANCA OBINCORONATIS. Scribæ vero SACRI SENATVS POPVLIQVE ROMANI *Auguſtino Randanino*. Reg. in Archivo Capitolii. 165. Sigillum magnum cera impreſſum de more pendet a Diplomate, clauditur argentea theca rotundæ formæ, cujus circumſcriptio eſt in ambitu, ſuper ÆTERNA. INVICTA. ROMA. infra. CONSERVATORES. ALMÆ. VRBIS.

(3) Vidimus item membranaceum Diploma Franciſci Farneſii, Parmæ, & Placentiæ Ducis, quo idem Hieronymus Odam in Conſtantinianæ Militiæ inclyto Sancti Georgii, ac Sancti Baſilii Magni adſcriptus fuit, datum Placentiæ. ANNO DOMINI NOSTRI IESV CHRISTI. MDCCVIII. Die XVII. Maij. Quo etiam poſt hæc, defuncto Franc. ſeu Farneſio, Antonius Dux, eumdem Hieronymum, Aulicum ſuum a cubiculo Honorario conſtituit; certioremque rei fecit, data Parmæ ad ipſum Epiſtola valde officioſa; dato quoque membranaceo Diplomate eadem Die I. Junii. An. MDCCXXIII. Quæ omnia nos pariter aliquando vidiſſe teſtamur.

(4) Libro III. *Faſtorum*, circa finem.

in elogio indicavimus. MILLE. DEA. EST. OPERUM. Et quidem in areæ peripheria, ſive circumferentia, circa Minervæ ſignum. Demum in exergo legitur: A. SARTI. F. ROMAE. CIↃ.IↃ.CC.XLII. nempe: *Angelus Sarti faciebat* (1). *Romæ*. MDCCXLII.

Diu tamen ancipites fuimus in ejuſdem Minervæ imagine repræſentanda. Etenim ſi Muſeum unum, aut alterum ea de cauſſa inſpiciendum ſit, perſæpe recenſeri poſſet in numiſmatibus virorum eruditorum perſcrutandis expreſſa. Quamvis autem habitus imaginis, & maxime lemma, aliud ab alio diſtinguant, ac ita ſecernant, ut nullatenus convenire inter ſe eadem ipſa numiſmata quiſque facile poſſit judicare; tamen declinandum ab illa una forma cenſuimus, qua, ut notum eſt, pictura, ſcalptura, cælatura effinxerunt veteres, atque etiam hodie, imitationis exemplo cetera laudando, ab iis, qui præceptis, & conſuetudine præſcriptis uſibus vetuſtatis, fortaſſe nimis adhærent (2), exprimi ſolet.

In ipſo effingendo numiſmate, ut ſimilior quam fieri poſſet imago reſtitueretur, graphydem, quam accepimus ab Eq. *Petro Leone Ghezio*, commoda-

B 2

(1) Vide ſis indiculum horum artificum, infra, ſuo loco.

(2) Minervam quomodo expreſſerint veteres, docent egreg. Scriptores, inſculpta marmora, numiſmata; item gemmæ cælatæ. Quoniam vero in numiſmatibus virorum eruditorum effingi plerumque animadvertimus, admodum raro circumſeptam ſymbolis; ideo recedendum ab illo lepore, ſicuti que more diximus. Ceterum non nulli, qui modo vetuſta ſigna debent pingere, ſeu ſculpere, inconſultis veteribus monimentis, utuntur edito Opere Cæſaris Ripæ: *Nuova Iconologia ampliata &c.* Quo unice inſpecto, jam ſe ſatis eſſe doctis ſibi videntur in rebus ad omnem antiquitatem ſpectantibus.

modavimus *Angelo Sarti* Bononienſi (1), qui cereis formis hujuſmodi ſemiexſtantes, ſeu depreſſas imagines (2) perficere egregie novit; quin etiam majori modulo integras quoque figuras ceris coloratis diſponere ſæpe vidimus, perfecte, atque elegantiſſime; formatis non numquam vivorum hominum veris imaginibus, & oris ſpecie licet imminuta quanti vis, ad vivum tamen delineata. Illo autem fundendo operam dedit *Philippus Feliciani*, ſive *Joſeph Carobbi*, jam pene nonagenarius (3), qui fuſoriæ artis praxim optime intelligunt.

[1] Hujus autem operam alias experti fuimus, probavimuſque in effingendo numiſmate *Petr. Andr. Andreinii*; & item in alio numiſmate, olim a nobis dicato nomini Cl. *Viri Philippi Bonarrotii* Senatoris Florentini. Licet vero *Antonii Montauti* nomen ſub imagine in ea legatur; ſciendum, ceream *Bonarroti* effigiem, Florentia ad unc miſſam ab eodem *Montauto*, nihil immutato vultu, & una hucſmentorum ſectione, latum formatam Romæ noſtris ſſibus ab *Angelo Sarti*, Florentiam protinus ad eum remiſiſſe.

(2) *Eorum, qui in Urbe iiſdem operibus hodie innoteſcunt, ſequens eſt catalogus ad normam Alphabeti diſpoſitus.*

Berger. Gaſpar.	Sarti. Angelus.
Croo. Nicolaus.	Veges. Joſeph.
Pincentini. Joannes Baptiſta.	* * * * *

Verum Jo. Baptiſta Pincentius hiſce operibus incumbit, genio ſuo, & amicorum indulgens: moles enim ejus Pontificiæ cohortis urbanæ, levis armaturæ.

(3) *En tibi nomina peritiorum noſtrorum fuſoriæ artis.*

Ære graviori.	*Minus gravi.*
Bertoſi. Joſeph.	Bardi. Balthaſſar.
Giardoni. { Franciſcus. *Fuſor R.C.A.*	Carobbi. Joſeph.
Giardoni. { Carolus.	Cornelli. Joannes.
Gorſini. Sebaſtianus.	Faber. Franciſcus.
Maſini. { Petrus Antonius.	Feliciani. Philippus.
Maſini. { Sanctes.	Fioravantes. Philippus.
Radaſi. Angelus.	Proſili. Philippus.
Valè. Julius.	Ricciani. Joſeph.
	Vaguazelli. Cajetanus.

gunt. Id ipſum cudere facile potuiſſemus, quum viri excellentes in hoc opificii genere in Urbe ſint (1). Sed jam ſatis ſit ad conſervandam amici viri memoriam cura, ſtudium, ſumtus, & ſuſceptus a nobis labor editi numiſmatis, & compendiariæ hujus expoſitionis, quæ modo præ manibus datur.

Ut verò characterem viri, literarum ſcilicet amatoris, & bonarum artium [2] demonſtraremus eo modo, qui magis opportunus videbatur (favebat enim pro viribus literis, & eruditis viris, quorum familiaritate plurimum delectabatur), ex multis, quæ Minervæ tribuuntur ab antiquis Scriptoribus, ac præſertim Mythologis, Minervæ nativitatem ſelegimus, quam nulli hominum in mentem veniſſe putamus, ut viro cuipiam

(1) *En cuſores numiſmatum in Urbe clariores.*

Amerani. { Otho *Cuſ. R. C. A.*, Hermenigildus.	Franchi. Auguſtinus.
	Ortolani, Petrus.
Balsat. Petrus.	Travani. Balthaſſar,

Horum non nulli egregiam præſtant operam, etiam ſigillis, quo ex ære incidendis.

[2] Verſamus cupide, nec infrequenter *Petri Victorii* Libros *Variarum Lectionum*, quum multa doctrina omnes refecti ſunt. Igitur Libro xxiii. Capite xvi pag. 374. Diſſeritur de diverſis inſtitutis *Spartiatarum*, & *Atheniensium*. Legibus enim *Athenis* vetabatur ingenuum hominem artem ullam colere, quod *Lacedæmone* plenum honoris putabatur. *Ipſam autem hominem* ait Cicero. Lib. 1. *de Legibus.* pag. 385. *eadem natura, non ſolum celeritate mentis ornavit, ſed & ſenſus tamquam ſatellites adtribuit, ac nuncios, & rerum plurimarum obſcuras, & neceſſarias intelligentias enodavit, quaſi fundamenta quadam ſcientiæ, figuramque corporis habilem, & aptam ingenio humano dedit &c.* Sed totalum hac ætate *Lacedæmoniis* potius, quam *Athenienſibus* obtemperant.

piam eximio, eruditoque exornando uſque ad hanc diem adaptaverint.

Porro veteres finxiſſe Minervam Deam præſidem ingeniorum, nemo etſi literarum plane rudis, perſpicue non novit. Quod autem è Jovis vertice originem duxerit, Divinam eſſe Sapientiam, & ipſam Dei munus eſſe, arcanis modis ſignificare ſtuduerunt; Philoſophicas, ac Theologicas omnes notiones præclaris hiſce inventis, ac myſteriis deſcribenres (1). Illud acceperunt Romani a Græcis, ab Etruſcis, ab Ægyptiis, aliiſque gentibus; & ſervare ſolebanr non tanrum in ritibus ſacrificiorum, ceteriſque rebus ad religionem, ſive potius ſuperſtitionem conſervandam, ſed in gerendo quoque omni Reipublicæ negocio; ita ut aliud re vera eſſet, aliud tamen populo videretur. Quare (liceat nobis & hoc adjicere), poena non ſemel mulctati ſunt proditores arcanorum, ſed ſola quoque proditionis ſuſpicione caſtigati. De his ſæpe Livius Hiſtoriæ Romanæ parens, Cornelius Tacitus, & plerique alii; ac etiam multi Sancti Patres, qui de ſacris paganorum arcanis improbandis, pro occaſione luculenter diſſeruere. Sed a propoſita Minervæ nativitate longius non divertendum.

Igitur Jovi hunc partum edenti obſtetricem ſe ge-

(1) Videndus Laërtius Diogenes, *de Vitis Dogmatis, & Apophthegmatis &c.* in Prooemio. Item notæ, & obſervatio-nes Thomæ Aldobrandini, Caſauboni, & Ægidii Menagii. Edit. Græc-Lat. Londini in fol. MDCLXIV.

ſe gerit Venus, monili gemmato, inauribus, ac diademate ornata (1), poſt quam arbos mali punici, cui inſiſtit Columba Veneri ſacra (2). Adſtat Juno duplici armilla manuum ſuarum ornamento inſignis, inauribus quoque, & diademate (3) cum gemma pretioſa, protenſis manibus, ut Minervam jam prodeuntem e ſummo capite Jovis excipiat. Clypeum verò geſtat Minerva (4), haſtam, galeam criſtatam. Adſtat pariter Vulcanus partum prodigioſum miratus, poſtquam biſida ſecuri, ſive bipenni Jovis caput aperuit.

Myſtica hæc Hiſtoria ex antiqua patera Etruſci operis delineata eſt. Ea vero, quæ videbantur minus culta manu antiquitus viriculo expreſſa, ac potiſſime, quæ ſpectant ad elegantiam, & ſymmetriam figurarum, & Hiſtoriæ, ad meliorem quamdam proportionem redegiſſe, putavimus rem fore non inlaudatam. Eamdem pateram primus omnium, ut video, vulgavit ex Muſeo Coſpiano, ubi adhuc Bononiæ ſervatur, Laurentius Lega-

[1] De his mulierum ornamentis, vide quæ diximus in *Differtat Glyptograph*. Cap. VIII. Cap. IX. & Cap. XI.

[2] De Columbæ ſymbolis apud Chriſti fideles, plura aliquando diximus in *Nummo æreo Veterum Chriſtianorum explicato*. Parte II. vetiit lucit. Sed etiam de Columbæ ſymbolis apud Ethnicos, obiter aliqua adigimus ibidem. Parte II. Cap. XI.

Hanc Columbam falſo putavit eſſe Jovis Aquilam Michael Angelus Cauſſeus de la Chauſſe in Opere *de Inſignibus Pontificis Maximi*, nempe in illuſtrationibus Tabulæ XXVII.

[3] De his omnibus diximus in *Differtatione Glyptograph*. Verum de Armillis, adi ſi vis. Caput X. Item. Cap. XII. & XIII.

[4] Adi Sanctor. VII. Dormientium Hiſtoriam. Cap. VIII. pag. 15 in adnotat. Item. *Il Feretro d' oro antico illuſtrato &c*. Parte IV. Oſſervazioni al Num. XXX. pag. 456.

Legati Cremonenſis (1): paullo poſt illuſtravit Michaël Angelus Cauſſeus de la Chauſſe (2), a quo ſumſit Joannes Georgius Grævius, tranſtulitque in Theſaurum Antiquitatum Romanarum, diminuto vetuſtæ pateræ modulo (3); ac poſtmodum exactius, & ad prototypi magnitudinem Raphaël Fabrettus (4). Deinde iterum edita eſt in Monimentis additis Operi Dempſteriano (5), ſed formis a Chalcographo inverſis; quemadmodum etiam ſpectatur, ſive pictoris, ſive cælatoris incuria, in erudita diſſertatione cl. viri Petri Franciſci Fogginii (6): ac poſtremo, reſtituta cælatura ad vetuſtum exemplar, nitidiſſime vulgata eſt a claro Gorio in Muſeo Etruſco [7], ubi etiam admodum accurate deſcribitur (8): neque alia id genus monimenta in re antiquaria reperiri compertum mihi eſt.

Pauſanias tantummodo ea, quæ in Arce Athenienſium ſpectaverat, diligenti examine recenſens, memorat (9) Minervæ Signum de vertice Jovis prodiens. Ἀθηνᾶ τέσιν ανιῦσα ἐκ τῆς κεφαλῆς τῦ Διός. Item in eo templo, quod appellant Parthe-

[1] *Maſre Coſpiano, annesso a quello del famoſo Uliſſe Aldrovandi &c.* Libro III. Cap. XXX. pag 513. &c. Bologna MDCLXXVII. in fogl.

[2] *De Inſignibus Pontificis Maximi*, Tabula XXII.

[3] Tomo v. pag 322. Tab. XXIII.

[4] *Inſcriptionum Antiquarum*. Capite VII. pag 538. Putavit vero, quo argumento neſcimus, Pateram hanc Etruſcam exſtare Florentiæ in Muſeo Magni Ducis Etruriæ.

[5] *De Etruria Regali*. Tomo I. Lib. I. Cap. XVII. Tab. I. pag. 78.

[6] *Saggi di Diſſertazioni &c. Dell' Accademia Etruſca di Cortona &c.* Tomo I. Diſſertaz. v. pag 93. e ſegg.

(7) Tomo I. Tab. CXX.

(8) Tom. II. Claſ. I. p. 239. & ſeqq.

[9] *In Atticis*, ſive Lib. I.

Parthenona [1], ad illam partem teſtudinatam, quæ Aquilæ nuncupantur, Signa ad Minervæ natales pertinentia exſtare, memoriæ prodidit, ἐς δὲ τὸν ναὸν ὃν Παρθενῶνα ὀνομάζουσιν, ἐς τοῦτον ἐσιοῦσιν, ὁπόσα ἐν τοῖς καλουμένοις ἀετοῖς κεῖται, πάντα ἐς τὴν Ἀθηνᾶς ἔχει γένεσιν.

Iſta hæc autem, quam bene conveniant viro erudito, & in bonis artibus exercito, inprimiſque verſato, docet Hiſpalenſis Epiſcopus Sanctus Iſidorus inquiens: *Ideo & Dea artium Minerva dicitur* (2), *quia nihil excellentius eſt ingenio &c.* eaque ratio eſt, quare Minervam finxerint natam e capite Jovis, ſcilicet: *quia Sapientia* (3) *in capite eſſe dicitur hominis*. Ita quoque Fulgentius, quicumque ille eſt (4), nempe, *quia ingenium in cerebro poſitum ſit*. Eadem, aliaque habet Phornu-

C tus,

(1) Idem Pauſanias ibidem.

Ita ab Euripide Athenienſium nomine, ma conceptum fuiſſe *Parthenon*, ſcilicet ab imagini impreſſa, animadvertit Ludovicus Cœlius Rhodiginus, *Lectionum Antiquarum*. Lib. x Cap. 11. col. 497. Edit. Francofurti, & Lipſiæ, in fol. An. M. DC. LXVI.

(2) *Originum* Lib. xix. Cap. xx.

[3] Idem ibidem. Item. Lib. vi [illegible] Cap. xx ubi inquit: *Hanc enim inventricem multarum ingeniorum perhibent, & inde eam Artem, & Rationem interpretantur; quia fine ratione nihil poteſt continere. Quæ ratio, quia in ſolo animo naſcitur, animumque putant ipſi in capite, & in cerebro, ideo eam dicunt de capite Jovis eſſe natam, quia ſenſus ſapientis, qui invenit omnia in capite eſt &c.*

[4] *Mythologicarum*, Lib. ii. Diſputant probe eruditi viri de Auctore horum Librorum *de Mythologiis*. Alii enim tribuunt *Fulgentio Carthaginenſium Epiſcopo*; Alii *Fulgentio Epiſcopo Ruſpenſi &c.* Monet vero Franciſcus Modeſtinus genſis in *Libro Epiſtolarum*, ſeu *Novæ Antiquarum Lectionum*, eoſdem libros *Mythologicos* tribuendos eſſe *Fabio Planciadi Fulgentio*, *Clariſſimatus* dignitate conſpicuo, qui in Aſia vixit iiſdem fere temporibus cum *Fulgentio Ruſpenſi*. Illius igitur conſule Epiſtolam xxi. *Eraſmo Neuſtittero*, cognomento *Sturmero* ſcriptam. Edit. Francofurti. in 8. Anno MDLXXXIII. pagina 475. Vide iterum eumdem ſi velis, in *Theſauro Critico* Jani Gruteri. Tomo v. pag. 160.

Ait Seneca. Lib. iv. *de Beneficiis*, Cap. vi. *Inſita ſunt nobis omnium artium ſemina*, MAGISTERQVE EX OCCVLTO DEVS PRODVCIT INGENIA &c.

tus, ſive Cornutus (1), ubi de Minerva agit, quam κορυφαγένην nuncupavit, non alia de cauſſa. Plutarchus Chæronenſis (2) in Libro de Iſide, & Oſiride. Ceterum de Minervæ natali eadem ferme produnt Cajus Julius Hyginus Augusti Libertus (3): Arnobius, Apollodorus, Macrobius, & alii, quos recentiores ſequuntur, qui de Mythologicis veterum ampliſſima commentaria ſcripſerunt, Lilius Gregorius Gyraldus [4], Natalis Comes (5), Vincentius Cartarius (6), Laurentius Pignorius (7), ac reliqui omnes, quorum recitandis nominibus, hoc loci nullo modo neceſſariis, libenter abſtineo.

Verum tamen eſt, imagines, quas habebant veteres, pictas, marmoreas, æreas, adeo ſimiles virorum, fœminarumque lineamentis omnibus formare ſtuduiſſe, ut ſtatim viſæ, nedum redderent ſimilitudinem oris, ſed etiam, ſi fieri poſſet, animi, ac mentis motus, & inclinationes pene il-

[1] *De Natura Deorum*. Verum etſi *Phornutum* eumdem Scriptorem, pene omnes appellare conſueverint; tamen nonnulli *Cornuto*, ſunt qui adſcribunt. Ita quidem Gaſpar Barthius ad P. Papinii Statii *Thebaidos*. Lib. I. nempe. Tomo II., in ſuis Animadverſionibus. pag. 29. indicans Auctorem Etymologiæ in voce Ζεύς. Miror tamen *Georgium Francum* in ſuo Tractatu Philologico Medico *de Cornutis*, edito Heidelbergæ. Anno. M.DC.LXXVI. in 4. de hoc Scriptore verbum nihil omnino prodidiſſe; ac præſertim. § 8. pag. 9. ubi alios non nullos ejuſdem nomenclatorem virum eruditus memorat.

[2] Operum. Tomo II. Edit. Lutetiæ Pariſiorum. Typis Regiis. in fol. Anno. M.DC.XXIV. Vide pag. 381.

[3] *Fabularum Liber*. Lugduni. M.DC.VIII. in 8. Porro Cajus Julius Hyginus Fabularum Scriptor, alius eſt ab Hygino auctore Libri Gromatici. Primus vixit ævo Auguſti Cæſaris. Alter imperante Trajano, ut adnotat Fabrettus *Inſcript. Antiquar* Cap. v. p. 359.

[4] *Hiſtoria Deorum Gentilium*.

[5] *Mythologiæ, ſive explicationis Fabularum Libri decem*.

(6) *Immagini degli Dei degli Antichi*.

[7] *Annotazioni di Lorenzo Pignoria al Libro delle immagini del Cartari*.

ne illas exprimerent, quas vellent magis: quare Cœlius Rhodiginus non immerito ſcripſit (1): *Invenimus item picturas, vel ſtatuas nuncupari* ETHICAS, *quibus non imagines modo exprimuntur, ſed mores quoque, ut tantum non ſpirare videantur.* Τὰ ἤθη *ab noſtris, ſenſus tamen transferuntur propter, non mores.* Plura ſane habet Quintilianus (2) ſuper hac re, non ut artificem, ſed Oratorem ad hujuſmodi formandas imagines inſtituat. *Ethicam* imaginem unicuique tributam ab ipſa natura, exiſtimavit præ ceteris Joannes Baptiſta Porta (3), quippe qui putavit ab oris conſormatione, animi propenſiones apertiſſime poſſe deprehendi, ex ſcitis Philoſophorum, & ſæpè etiam ex medicorum doctrina argumenta ducens. Sed quam a vero, plerumque aberraverit ita judicando, ipſa rerum experientia declarat. etenim non ſemel accidit, ut quum duo, pluresque viri eamdem oris ſpeciem præſeferrent, eorum alter pacis, alter belli artibus; alter ſummis rebus, alter vilibus, & infimis innoteſceret, ut perſpicue docet Valerius Maximus (4), & alii. Item, quod majus eſt, præcellenti facie viros, ſæpe narrant Hiſtoriæ, inſipidos, ſordidos, abjectos: contra vultu, atque habitudine corporis indecoros, magnanimos, ſplendidos,

(1) *Lectionum Antiquarum* Lib. XXIX. Cap. XXIV. Column. 1654.

(2) *De Inſtitutione Oratoria.* Lib. VI.

(3) *De Humana Phyſiognomonia.* Libri VI. Edit. Neapoli in fol. Anno MDCII.

(4) *Exemplorum memorabilium.* Libro IX. Cap. XV. *De ſimilitudine formæ.*

didos, aptiſſimos rebus omnibus. Ad rem Cicero Libro de Fato ait (1): *Quid Socratem, nonne legimus, quemadmodum notarit Zopyrus phyſiognomon, qui ſe profitebatur hominum mores, naturaſque ex corpore, oculis, vultu, fronte pernoſcere? Stupidum eſſe Socratem dixit, & bardum &c.* Quum tamen maximum fuiſſe philoſophum conſtet, *qui Apollinis oraculo* SAPIENTISSIMUS *eſt judicatus* (2): Immo vero adverſus eamdem ſententiam illud præclarum de ipſo Socrate memoratur, inſignem forma quemdam adoleſcentulum, ad eum a parentibus ſuis adductum, ut de eodem aliquid proferret. Diu tamen ſtanti, nec dum promenti verbum puero, inquit Socrates: LOQUERE UT TE VIDEAM (3). Non ergo ab imagine, ſed a ſermone potius de moribus hominum judicandum. SAPIENS IN VERBIS PRODUCET SE IPSUM ſcriptum eſt in ſacris Bibliis (4). Ego vero ut aliquid addam de *Ethi-*

cis

(1) Pag. 366. Edit. Venetæ in fol. Petri Victorii, qua uti conſuevimus.

(2) Cicero. Lib. *de Amicitia*. pagin. 484. Item in *Catone majori*, ſive Lib. *de Senectute*. pag. 514. Item *Academicar. Quæſtionum* Lib. I. pag. 7. Idem legimus apud Laërtium Diogenem *De Vitis Dogmatis*, & *Apophthegmatis &c.* Lib. II. in Socrate pag. 41. noviſſimæ editionis. Idem pariter apud Valerium Maximum. Lib. III. Cap. IV. & Tertullianum in Apologetico.

(3) Hæc autem tantum de Socrate Lucius Apuleius Madaurenſis. *Floridorum*. Lib. I. in ipſo exordio, ſtatim ſubdit: *ſcilicet Socrates talentum hominem non videbat. Etenim arbitrabatur homines, non oculorum, ſed mentis acie, & animi obtutu conſiderandos*. Eodem plane modo *Vaticanum*. Libro VI. Epiſtola IX. Caſſiodorus inquit: *Speculum ſiquidem cordis, hominum verba ſunt*. Idem habet pariter Dionyſius Halicarnaſſæus. *Antiquitatum Romanar.* Lib. I. Edit. Græc. Latin. Francofurd. in fol. MDLXXXVI. pag. 1.

(4) *Eccleſiaſtic.* Cap. XX. Verſic. 29. Vetuſtiſſimum eſt adagium. QUALIS SERMO, TALIS VITA. Probe legenda eſt Senecæ Epiſt. CXIV. & item Epiſt. CXV. ſive ſecunda Lib. XV. & Prima Lib. XXI. Solonis quoque, & Platonis dictum, pene idem, utrumque recenſitum a Juſto Lipſio in Commentariis ad Senecam;

cis imaginibus (non enim eas de medio tollere decrevimus), dicam hujuſcemodi imagines, pictas, ſcalptas, fuſas, eas eſſe, quæ ſymbolis rerum inſtructæ eſſent. Item nummos, & numiſmata, quæ in parte altera emblematibus expreſſis pollerent. *Ethicam* igitur imaginem noſtram hoc Numiſma prodere dicendum eſt, quod pertinet ad illuſtrandos mores, diſciplinam, artes ingenuas, quibus præeſſe Minervam ſentiebat antiquitas.

Putabunt fortaſſe, qui hanc legerint numiſmatis deſcriptionem, opportune heic recudendum eſſe elogium Viri a nobis laudati; ſed quum breve admodum temporis ſpatium excurrerit ab edita Sanctorum Dormientium Hiſtoria, in qua illud adpoſitum eſt, ut ſupra meminimus; & ea, quæ fuſiori calamo exaravit Fr. Peregrinus Orlandi Cœnobita ex Ordine Carmelitarum (1), facile occurrant, rem actam, quaſi iterum agere viſum eſſet, gravatis ſupervacuo, atque inutili labore Typographis, ac Lectoribus, a quo vitio magnopere nos ex animo abhorrere fatemur. Neque enim Scriptori abutendum [2] patientia, atque humanitate virorum eruditorum; neque ejus no-

(1) *L' Abecedario Hiſtorico &c. riſtampato, corretto, ed accreſciuto &c.* Bologna. MDCCXIX. in 4.

(2) Propterea, ni fallor, dicere ſolebat Callimachus Grammaticus, ut eſt apud Athenæum, in iio Lib. III. *Deipnoſophiſtarum* ed. Græc Lat. Lugduni, in fol. MDCLVII. pagina 72.) magnum librum magnomalo parem eſſe; Τὸ μέγα βιβλίον ἴσον ἔλεγεν εἶναι τῷ μεγάλῳ κακῷ, nempe, quod Lectorem tædio gravare ſoleat ipſa librorum moles. Videndus Iſaac us Caſaubonus in *Animadverſionibus* ad hunc locum, Lib. III. Cap. I. pag. 147. edit. Lugdun. in fol. MDCLXXV.

nomini, de quo heic ſermo eſt, plus tribuendum hoc ſcripto volumus, quam oportet. Quippe, quum de illis loquimur, qui adhuc vivunt, vel recenter ſublati ſunt, ut inquit Plinius (1), quamvis longe ab hac re ſcriberet ad Caninium ſuum: *Sufficit, ne ea, quæ ſunt vera, minuantur*. Præterea, quum in Italia, ac etiam in longinquis regionibus, diligenter, politiſſimeque; & quod caput eſt, non ſine delectu rerum, jam nunc deſcribantur elogia virorum illuſtrium noſtræ ætatis, conveniens profecto eſt, ut nos, qui noſtris quibuſcumque ſcriptionibus nomen dare pro inſtituto nolumus, & aliquando agere DE VIRIS NOSTRO AEVO EDITIS INGENII MONIMENTIS, VEL ERUDITIONIS FAMA CLARIS polliciti ſumus (2), a promiſsis, vel publico hoc teſtimonio recedamus. Etenim multo minus illis doctiſsimis viris, qui hæc ſcribunt, luce meridiana clarius id præſtare poſſe cognoſcimus: ita ut jure, meritoque famæ illorum, quorum laudare ingenium, & geſta narrare cœpimus, vel

ſimus

(1) *Epiſtolarum* Lib. IX. Ep. XXXIII. Inquit Tacitus *Hiſtoriar.* Lib. II. Cap. LXXXIII. *Majora credi de abſentibus*. Vellejus autem Paterculus *Hiſtoria Romana*. Lib. II. (edit. a Juſto Lipſio poſt Tacitum, ex Officina Plantiniana Antverpiæ ſol. M DC XLVIII.) *Aud in viſi laudamus libentius*, ita pag. 62. *& præſentia, invidia; præterita, veneratione proſequimur; & his nos obrui, illis inſtitui credimus*.

Seneca *de Brevitate Vitæ*. Cap. XV. ait: *In vicina verſatur invidia: ſimplicius longe poſita miramur &c.* & in Dialogo *de Oratoribus &c.* quem alii Quintiliano, alii vero Cornelio Tacito adſcribunt. Cap. XVIII. legimus. *Vitio autem malignitatis humanæ vetera ſemper in laude, præſentia in faſtidio eſſe.*

Ita Claudianus *de Bello Gildonico*, verſ. 384.

. . . . . . *minuunt præſentia famam*.

Hoc etiam fert lepidiſſimi Martialis Epigramma x I bri v.

(2) *Il Fiorino d'oro antico illuſtrato*, Parte IV. Oſſervazioni al Num. XXXII. p 447. Item *Diſſert. Glyptograph.* p. 297.

ſimus in poſterum deſcripturi, detrahere potius vereamur, quam proſpicere. Quam ob rem abſoluta noſtri Numiſmatis expoſitione finem dicendi facimus, ut alia quæ parata ſunt vetuſtiora *Muſei Victorii* cimelia, & aliquam lucem a nobis exſpectant (juvante DEO OPTIMO, vereque MAXIMO noſtram imbecillitatem, quo Auctore VIVIMUS (1), ET MOVEMUR, ET SUMUS), adhibita cura, & lima qua opus habent, felicius emergant.

[1] *Act. Apoſt.* Cap. XVII. verſic. 28. Seneca *ad Lucilium* ait pariter de DEO: *An poteſt aliquis ſupra formam*, ubi legimus *ſupra Fortunam* (Vide Libro v. Epiſtola VI. alias Epiſt. XLI.), *niſi ab illo adjutus, exſurgere? Ille dat conſilia magnifica, & erecta &c.* Multorum vero Poëtarum paganorum adſunt adſimilibus ſententias Alphonſus Salmeron, Joannes Lorinus, Cornelius a Lapide, videlicet Manandri, Callimachi, Homeri, Heſiodi, aliorumque. His autem multo plures addi poſſent Sanctorum Patrum, & Catholicorum Scriptorum, quæ facile occurrent in eorumdem voluminibus.

FINIS.

EXCUDEBATUR
ROMAE
TYPIS ZEMPELIANIS
ANNO cIↃ. IↃ. cc. XLII.
NONIS NOVEMBR.

99 940375